

Akmal ASATOV,
Toshkent tibbiyot akademiyasi Ijtimoiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, B.Orzikulov taqrizi asosida

KUCHLI IJTIMOY HIMOYA - JAMIYAT BIRDAMLIGINING ASOSIY OMILIDIR

Annotatsiya

Kuchli ijtimoiy himoyani xalqiga nisbattan albatta davlat o'z zimmasiga oladi. Shubhasiz davlatning ushbu funksiyalari majburiyat sifatida o'z qonunlarida mustahkamlanadi. Barchamizga ma'lumki joriy yilning 30 aprelida bo'lib o'tgan Referendum natijalariga ko'ra O'zbekiston Respublikasining yangi taxrirdagi Konstitutsiyasi qabul qilindi. Yangi taxrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 1-moddasida "O'zbekiston-..., ijtimoiy va dunyoviy davlat" ekanligi mustaxkamlab qo'yildi. SHuningdek, bu borada izchil islohotlarni davom ettirilishi "O'zbekiston-2030" strategiyasining asosiy g'oyalari ham e'tirof etildi. "Ijtimoiy davlat" tushunchasining asosida, fundamentida "birdamlik" qadriyati yotadi. Insonlar tabiatan birdam va hamjihat hayot kechirishni xohlaydilar.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy himoya, Referendum, Konstitutsiya, ijtimoiy va dunyoviy davlat, liberal, izchil islohotlar, strategiya, fundament, birdamlik, qadriyat, model.

СИЛА СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА – ГЛАВНЫЙ ФАКТОР СПЛОЧЕННОСТИ СООБЩЕСТВА

Аннотация

Государство обязательно предполагает сильную социальную защиту своего народа. Несомненно, эти функции государства закреплены в его законах как обязанность. Как мы все знаем, по итогам референдума, проведенного 30 апреля текущего года, была принята новая редакция Конституции Республики Узбекистан. Статья 1 новой редакции Конституции Республики Узбекистан гласит, что «Узбекистан является социальным и светским государством». Также продолжение последовательных реформ в этом направлении было признано в основных идеях стратегии «Узбекистан-2030». Концепция «социального государства» основана на ценности «солидарности». Люди, естественно, хотят жить в единстве и гармонии.

Ключевые слова: Социальная защита, Референдум, Конституция, социальное и светское государство, либерал, последовательные реформы, стратегия, фундамент, солидарность, ценности, модель.

STRONG SOCIAL PROTECTION IS THE MAIN FACTOR OF COMMUNITY COHESION

Annotation

Strong social protection is necessarily assumed by the state for its people. Undoubtedly, these functions of the state are strengthened in its laws as an obligation. As we all know, according to the results of the Referendum held on April 30 of this year, the new revised Constitution of the Republic of Uzbekistan was adopted. Article 1 of the newly revised Constitution of the Republic of Uzbekistan states that "Uzbekistan is a social and secular state". Also, the continuation of consistent reforms in this regard was recognized in the main ideas of the "Uzbekistan-2030" strategy. The concept of "social state" is based on the value of "solidarity". Humans naturally want to live in unity and harmony.

Key words: Social protection, Referendum, Constitution, social and secular state, liberal, consistent reforms, strategy, foundation, solidarity, value, model.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev 2022 yil 20 iyunda konstitutsiyaviy komissiya a'zolari bilan bo'lib o'tgan uchrashuvda Konstitutsiyamizda "O'zbekiston - ijtimoiy davlat" degan tamoyilni mustahkamlash g'oyasini ilgari surgan edilar. Davlatimiz rahbarining Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasida bu g'oya yanada mustahkamlanib, ijtimoiy davlatni barpo etishning ustuvor yo'nalishlari to'liq anglatildi. Davlatimiz rahbari bu xususda to'xtalib, "Biz Yangi O'zbekistonni "ijtimoiy davlat" tamoyili asosida qurishni maqsad qilaymiz. Buni Konstitutsiyada mustahkamlashimiz kerak", deya ta'kidlagan edilar. Ushbu islohotlar 2023 yilda o'tkazilgan umumxalq Referendumidan so'ng amaldagi Yangi taxrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 1-moddasida "O'zbekiston-..., ijtimoiy va dunyoviy davlat" ekanligi mustaxkamlab qo'yildi.

Shunday ekan "Ijtimoiy davlat" nima u qandan ijtimoiy funksiyalarni amalga oshiradi degan savol tug'iladi.

"Ijtimoiy davlat" tushunchasi "Inson qadri" tushunchasi bilan o'zviy bog'liq bo'lib, ushbu ezgu g'oyaning tub mohiyatida, avvalo inson qadrini ulug'lash va aholiga xizmat qilishdek olijanob maqsad turadi. Ijtimoiy davlat har bir inson uchun ijtimoiy tenglik va adolat tamoyillari asosida munosib yashash sharoitini yaratib ijtimoiy tafovutlarni kamaytirish, muhtojlarga yordam berish bo'yicha samarali siyosat olib boradigan davlatdir. Bu esa hayot tarzi uchun zarur bo'lgan yangicha dunyoqarashlarni ilgari suradigan jozibador liberal ijtimoiy yondashuv bo'lib istiqbolda o'z o'zidan jamiyat birdamligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Tarix shundan dalolat beradiki, "ijtimoiy davlat" tushunchasi ilk bor 1850 yilda Lorens fon Shteyn tomonidan qo'llanilgan. U davlatning vazifasi ijtimoiy tenglik va shaxsiy erkinlikni o'rnatish, quyi va kam ta'minlangan tabaqalarni boylar va qudratlilar darajasiga ko'tarishdan iborat, deb hisoblagan.

Umuman olganda keng ma'noda ijtimoiy davlatlar o'z fuqarolarini ijtimoiy farovonligini, ta'lim, sog'liqni saqlash sohalariga, bolalar va yoshlarga, keksalarga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish, aholini bandligini ta'minlashga yo'naltirilgan ko'p sonli dasturlarni qabul qiladi hamda uning uchun mas'ul bo'ladi.

Ijtimoiy davlat tor ma'noda o'z faoliyatida aholiga nafaqalar to'lashni, jamiyatga xizmat ko'rsatishni amalga oshiradi va uy-joy bilan ta'minlash bilan bog'liq masalalarni hal qiladi.

Ijtimoiy davlat o'zining salohiyatidan kelib chiqib o'ziga xos funksiyalari mavjud, bu borada izlanuvchilarning aksariyati ularning asosiy sifatlari quyidagilarni ko'rsatadi:

- aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlarini individual tarzda aniqlash va qo'llab-quvvatlash;
- qashshoqlik va ishsizlikka qarshi kurash;
- yosh tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash;
- korrupsiyaga qarshi kurash;
- aholi daromadlari doimiy o'sishini ta'minlash;
- jamiyatning barcha a'zolarini belgilangan tartibda ijtimoiy sug'urta bilan ta'minlash;
- madaniyat va ma'rifaat, ta'lim, sog'liqni saqlash sohalarini rivojlanish qulayligini ta'minlash;
- ehtiyojmand shaxslarni moddiy qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy himoya qilish;
- jamiyatdagi moddiy va ma'naviy tengsizlikni kamaytirish, imtiyozlarni taqsimlash orqali munosib turmush sharoitlarini yaratish;
- ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish va b.

Umuman olganda, ijtimoiy davlatda mehnatga layoqatli har bir insonning daromad manbai shakllanadi va bandligi ta'minlanadi. Uning munosib hayot kechirishi uchun etarli miqdordagi ish haqi belgilanadi, ishchi uchun xavfsiz mehnat sharoitlari yaratiladi, ishsizlikdan ayniqsa yoshlar ishsizligidan himoyalani, sifati ta'lim, malakali tibbiy xizmat olish huquqlari aniq tarzda amalga oshiriladi. Bolalar, ayollar, keksalar, nogironligi bo'lgan shaxslar, migrantlar va ularning oila a'zolari har tomonlama qo'llab-quvvatlanadi.

So'nggi yillarda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng ko'lami islohotlarga e'tibor qaratadigan bo'lsak, ularning aksariyati ijtimoiy sohaga yo'naltirilganini ko'rishimiz mumkin. Xususan, aholining ijtimoiy himoyaga muhtoj hamda ehtiyojmand qatlamlarini qo'llab-quvvatlash va ularga davlat tomonidan kafolatlar tizimi orqali yordam ko'rsatish yo'lga qo'yilgan. Odamlarning farovon va hayotdan rozi bo'lib turmush kechirishi uchun munosib sharoit yaratish, bandlikni ta'minlash va daromadini oshirish, ishsizlik va kambag'allikni qisqartirish, turmush sharoiti va sifati jihatidan tabaqalanishga yo'l qo'ymaslik kabi masalalarga davlat siyosati darajasida alohida e'tibor qaratilmoqda.

Ishsizlikdan himoyalani, kafolatlangan sifati ta'lim berish, malakali tibbiy yordam ko'rsatish, bolalar, ayollar, qariyalar, nogironligi bo'lgan shaxslarni, migrantlar va ularning oila a'zolarini har tomonlama qo'llab-quvvatlash davlatimizning doimiy diqqat markazida. Davlat byudjetining

asosiy qismi aynan shu kabi masalalarga yo'naltirilayotgani ham fikrimizning amaliy tasdiqi. Alohida ta'kidlash joizki, ijtimoiy yordamga muhtoj bo'lgan oilalar, ayollar va yoshlarni qo'llab-quvvatlash uchun respublika miqyosida joriy etilgan "Temir daftar", "Ayollar daftari", "Yoshlar daftari" va "mahallabay" ishlash tizimi ham ijtimoiy davlatning mohiyatini va hayotiy ko'rinishini namoyon etmoqda.

Milliy davlatchiligimiz tarixini o'rganganimizda ham "ijtimoiy davlat" tushunchasi shunga o'xshash nomlarda ko'plab uchrashiga guvoh bo'lamiz. Masalan, IX-X asrlarda yashab ijod qilgan Abu Nasr Forobiyning "Fozil odamlar shahri" asarida fozil shahar haqida bildirilgan fikrlar aynan "ijtimoiy davlat" tamoyilining mazmun-mohiyati hisoblanadi. Ijtimoiy davlatning zamirida ijtimoiy jamiyat turadi. "Jamiyat kishilarning mavjudligi va kamolot topishi uchun zarurdir". SHunga o'xshash fikrlarni Nizomiy Ganjaviy, Sa'diy SHeroziy, Alisher Navoiy, Ahmad Donish kabi buyuk ajdodlarimiz asarlarida ham uchratish mumkin.

Prezidentimiz ushbu tushunchani izohlar ekan, "Ijtimoiy davlat bu, eng avvalo, inson salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun teng imkoniyatlar, odamlar munosib hayot kechirishiga zarur sharoitlar yaratish, kambag'allikni qisqartirish, demakdir", deya ta'rif bergan edi. Nazarimizda, buyuk bobolarimiz orzu qilgan va o'z asarlarida keltirgan "fozil shahar" ham aynan shu "ijtimoiy davlat"dir.

Shuningdek, hozirda bir kuzatayotgan jamiyatda davlat tomonidan bunday ijtimoiy himoya dasturlari yillar davomida hayotga tadbiiq etilib kelinmoqda. Davlatimizning bu borada o'z modeli va o'z an'analari bor desak yangilishmaymiz. Ushbu dasturlardan ko'zlangan maqsad bitta, u ham bo'lsa – xalqimiz orasida kambag'al, qashshoq qatlam bo'lmasligi, kengayib bormasligidir.

Jamiyatimizda moddiy ehtiyojmand ijtimoiy himoyaga muxtoj bo'lgan aholi qatlamini aniqlash va ularni davlat tomonidan tizimli qo'llab-quvvatlash maqsadida 28.09.2023 yil O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Aholiga ijtimoiy xizmatlar va yordamlar ko'rsatish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-319-sonli Qarori qabul qilindi. Ushbu qaror aholiga ijtimoiy xizmatlar ko'rsatish sifati yaxshilash va joylardan ehtiyojmand aholini individuallashtirish orqali aniqlash hamda tizimli ravishda ularni qo'llab-quvvatlash mexanizmini yaratib beradi.

Shuningdek, davomiy ko'zlangan yagona maqsad mustahkam fuqarolik jamiyatini shakllantirishdir. Pirovardida ushbu jamiyat, ongli va maqsadli harakatlari natijasida o'zini o'zi boshqaradi, hatto boshqaruvni o'zgarib turishi ham unga ta'sir eta olmaydi.

Xulosa o'rinda, ushbu xayrli ishlar "Avval inson, keyin jamiyat va davlat", degan ezgu g'oyani ro'yobga chiqarish, xalqimizni rozi qilish, erkin va farovon jamiyat barpo etishda muhim omil bo'ladi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining yangi taxrirdagi konstitutsiyasi.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SHavkat Mirziyoevning Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga Murojaatnomasi (20.12.2022 y)
3. Forobiy. Fozil shahar aholisi qarashlari haqida risola// V kn.: S.N.Grigoryan. Iz istorii Sredney i Irana VII-XII vekov. –M., 1960.
4. Forobiy. As-siyosat al-madaniya.
5. Форобий. Фозил шаҳар аҳолиси қарашлари ҳақида рисола// В кн.: С.Н.Григорян. Из истории Средней и Ирана VII-XII веков. –М., 1960. 136-6.